Care and Culpability: Multiple Messages of the Eglah Arufa

What is it?

רמב"ן - אל נחל איתן קשה שלא נעבד לשון רש"י ורבותינו אמרו (**סוטה מו**) שהוא נאסר לחרוש ולזרוע בו לעולם אם כן הן אזהרות שהזורע או העובד בו עובר בלאו הזה והטעם אשר יוציאו אותו אל נחל איתן כי לא יעבד בו ולא יזרע לעולם...

וענין העריפה אמר ר"א שהשם צוה לעשות כן על העיר הקרובה כי לולי שעשו עבירה כדומה לה לא נזדמן שיהרג אדם קרוב מהם ומחשבות ה' עמקו לאין קץ אצלנו אבל הרב אמר במורה הנבוכים (ג מ) כי הטעם לגלות על הרוצח ולבער דמו בעבור שברוב הפעמים יהיה הרוצח מן העיר אשר סביבות החלל וכשיצאו הזקנים ויתעסקו במדידה ההיא וזקני העיר ההיא יעידו לפני הבורא שלא התרשלו בתקון הדרכים ושמירתם ושאינם יודעים מי הרג את זה וכשיחקר הענין יאספו הזקנים ויביאו העגלה ירבו בני אדם לדבר בו אולי יגלה הדבר...וכל השומע שמץ דבר בענין יבוא ויגיד ויתפרסם הדבר ויהרג או על ידי ב"ד או המלך או גואל הדם ויתחזק הענין בהיות המקום אשר תערף בו העגלה לא יעבד בו ולא יזרע לעולם יכירו בו רואיו וידברו בו

והנה לפי הטעם הזה יש בתחבולה הזו תועלת אבל המעשה איננו נרצה בעצמו והיה ראוי עוד שיעשה בשדה טוב ראוי לזריעה שיכירו בו רואיו כי בנחל איתן לא יודע מדוע לא יעבד בו

ולפי דעתי יש בו טעם כענין הקרבנות הנעשים בחוץ שעיר המשתלח ופרה אדומה ולפיכך מנו חכמים עגלה ערופה מכלל החוקים

Why is it here?

עַתָּה֙ לֵ֣ךְ וְהִכִּיתָ֔ה אֶת־עֲמָלֵ֖ק וְהַחֲרַמְתֶּ֣ם אֶת־כָּל־אֲשֶׁר־לּ֑וֹ וְלֹ֣א תַחְמֹ֔ל עָלָ֖יו וְהֲמַתָּ֣ה מֵאִ֗ישׁ עַד־אִשָּׁ֤ה מֵעֹלֵל֙ וְעַד־יוֹנֵ֔ק מִשּׁ֖וֹר וְעַד־שֶׂ֑ה מִגָּמָ֥ל וְעַד־חֲמֹֽר׃ וַיְשַׁמַּ֣ע שָׁא֗וּל אֶת־הָעָם֙ וַיִּפְקְדֵ֔ם בַּטְּלָאִ֖ים מָאתַ֣יִם אָלֶ֑ף רַגְלִ֥י וַעֲשֶׂ֖רֶת אֲלָפִ֥ים אֶת־אִ֖יש יְהוּדָֽה׃ וַיָּבֹ֥א שָׁא֖וּל עַד־עִ֣יר עֲמָלֵ֑ק וַיָּ֥רֶב בַּנָּֽחַל׃

יומא דף כב עמוד ב

וירב בנחל אמר ר' מני על עסקי נחל בשעה שאמר לו הקב"ה לשאול (שמואל א טו, ג) לך והכית את עמלק אמר ומה נפש אחת אמרה תורה הבא עגלה ערופה כל הנפשות הללו על אחת כמה וכמה ואם אדם חטא בהמה מה חטאה ואם גדולים חטאו קטנים מה חטאו יצאה בת קול ואמרה לו (קהלת ז, טז) אל תהי צדיק הרבה

What is its message?

משנה סוטה פרק ט משנה ו

וְכִי עַל דַּעְתֵּנוּ עָלְתָה, שֶׁזִּקְנֵי בֵית דִּין שׁוֹפְכֵי דָמִים הֵן, אֶלָּא שֶׁלֹּא בָא לְיָדֵינוּ וּפְטַרְנוּהוּ (בְּלֹא מָזוֹן) וְלֹא רְאִינוּהוּ וְהִנַּחְנוּהוּ (בְּלֹא לְוָיָה).

סוטה דף מו עמוד ב

ת"ר:..ואמרו ידינו לא שפכו את הדם הזה ועינינו לא ראו - וכי על לבנו עלתה שב"ד שופכין דמים? אלא, לא בא לידינו ופטרנוהו **בלא מזונות**, ולא ראינוהו והנחנוהו **בלא לויה**.

תניא, היה ר"מ אומר: כופין ללויה, ששכר הלויה אין לה שיעור, שנאמר...

רב סעדיה גאון, אמונות ודעות ג,י - אומר אני, כי כמו שראוי לייסר את האדם על עשותו מה שאין ראוי לו לעשות, כך ראוי לייסרו על שהזניח מלעשות מה שצריך לעשות. ואלה, אילו העמידו להם שומרים משוטטים ומבקרים, לא היה קורא 'לא נודע מי הכהו'. וכיון שלא עשו כן, נתחייבו עונש, ולא רק בשיעור דמי אותה הבהמה בלבד, אלא גם במניעתם מלזרוע חלק מאדמותיהם.

בראשית מה פסוקים כא, כד-כח

וַיַּעֲשׂוּ־כֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּתֵּן לָהֶם יוֹסֵף עֲגָלוֹת עַל־פִּי פַרְעֹה וַיִּתֶּן לָהֶם צֵדָה לַדָּרֶךְ...וַיְשַׁלַּח אֶת־אֶחָיו וַיֵּלֵכוּ וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אַל־תִּרְגְּזוּ בַּדָּרֶךְ: וַיַּעֲלוּ מִמִּצְרָיִם וַיָּבֹאוּ אֶרֶץ כְּנַעַן אֶל־יַעֲקֹב אֲבִיהֶם: וַיַּגִּדוּ לוֹ לֵאמֹר עוֹד יוֹסֵף חַי וְכִי־הוּא מֹשֵׁל בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרָיִם וַיָּפָג לִבּוֹ כִּי לֹא־הֶאֱמִין לָהֶם: וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו אֵת כָּל־דִּבְרֵי יוֹסֵף אֲשֶׁר דִּבֶּר אֲלֵהֶם וַיַּרְא אֶת־הָעֲגָלוֹת אֲשֶׁר־שָׁלַח יוֹסֵף לָשֵׂאת אֹתוֹ וַתְּחִי רוּחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם

רש"י

סימן מסר להם במה היה עוסק כשפירש ממנו, בפרשת עגלה ערופה, זהו שאמר וירא את העגלות אשר שלח יוסף ולא אמר אשר שלח פרעה.

רמב"ם הלכות אבל פרק יד הלכות א-ג

א. מצות עשה של דבריהם לבקר חולים, ולנחם אבלים, ולהוציא המת, ולהכניס הכלה, וללוות האורחים, ולהתעסק בכל צרכי הקבורה, לשאת על הכתף, ולילך לפניו ולספוד ולחפור ולקבור, וכן לשמח הכלה והחתן, ולסעדם בכל צרכיהם, ואלו הן גמילות חסדים שבגופו שאין להם שיעור, אע"פ שכל מצות אלו מדבריהם הרי הן בכלל ואהבת לרעך כמוך, כל הדברים שאתה רוצה שיעשו אותם לך אחרים, עשה אתה אותן לאחיך בתורה ובמצות.

ב. שכר הלויה מרובה מן הכל, והוא החק שחקקו אברהם אבינו ודרך החסד שנהג בה, מאכיל עוברי דרכים ומשקה אותן ומלוה אותן, וגדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה, שנאמר וירא והנה שלשה אנשים, **ולוויים יותר מהכנסתן, אמרו חכמים כל שאינו מלוה כאילו שופך דמים.**

ג. כופין ללוייה כדרך שכופין לצדקה, ובית דין היו מתקנין שלוחין ללוות אדם העובר ממקום למקום, ואם נתעצלו בדבר זה מעלה עליהם כאילו שפכו דמים, אפילו המלוה את חבירו ארבע אמות יש לו שכר הרבה, וכמה שיעור לויה שחייב אדם בה, הרב לתלמיד עד עבורה של עיר, והאיש לחבירו עד תחום שבת, והתלמיד לרב עד פרסה, ואם היה רבו מובהק עד שלש פרסאות.

ברכות דף יח עמוד ב

אמר רחבה אמר רב יהודה כל הרואה המת ואינו מלוהו עובר משום **לועג לרש** חרף עשהו

ואם הלוהו מה שכרו אמר רב אסי עליו הכתוב אומר (משלי יט) **מלוה** ה' חונן דל (משלי יד) ומכבדו חונן אביון